

In het activiteitenplan vertelt u in ieder geval nog:

Welke methoden en technieken u gebruikt voor het onderzoek en per soortgroep (bijlage X);
Hoe onderzocht wordt of het onderzoek aansluit bij en iets toevoegt aan bestaand onderzoek;
alternatievenafweging per project.

Voorbeeld voorschriften ontheffing onderzoek naar beschermde zoogdieren

Algemene voorschriften

- 1) De ontheffing geldt voor de provincies Gelderland, Friesland, Groningen, Drenthe, Flevoland, Noord-holland, Utrecht en Zeeland.
- 2) Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen, zoals door ontheffinghouder gemachtigde externe onderzoeksbureaus en bij de ontheffinghouder geregistreerde vrijwilligers. De ontheffinghouder blijft verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
- 3) De in voorschrift 2 genoemde (rechts)personen beschikken op de plaats waar een handeling wordt verricht waarvoor aanspraak op deze ontheffing wordt gemaakt, over:
 - een (digitale) kopie van deze ontheffing;
 - een bewijs dat zij door de ontheffinghouder gemachtigd zijn, op naam;
 - een geldig legitimatiebewijs;en tonen deze op verzoek aan de daartoe bevoegde toezichthouders en opsporingsambtenaren.
- 4) De in voorschrift 2 genoemde (rechts)personen die een handeling verrichten waarvoor aanspraak op deze ontheffing wordt gemaakt, zijn door de ontheffinghouder gemachtigd en geregistreerd op een (digitale) lijst van de ontheffinghouder. Een kopie van de actuele lijst met naam en registratienummer dient jaarlijks met het overzicht genoemd in voorschrift 7, aan de provincies te worden gestuurd naar het adres en o.v.v. het kenmerk genoemd in bijlage 2. De (rechts)personen dienen toestemming te hebben gegeven om zijn/ haar gegevens op deze lijst te delen met bevoegd gezag, toezichthouders en opsporingsambtenaren.
- 5) Diegene die de handelingen uitvoert waarvoor aanspraak op deze ontheffing wordt gemaakt, en waarvan in bijlage X en de voorschriften van deze ontheffing is aangegeven dat ze zijn voorbehouden aan "professionals van de zoogdiervereniging", zijn als zodanig aantoonbaar bij de ontheffinghouder geregistreerd. Dit kunnen de vaste medewerkers van de Zoogdiervereniging zijn, maar ook ervaren vrijwilligers, studenten of professionele onderzoekers van externe bureaus die op dat moment aan een onderzoek van de Zoogdiervereniging werken. Deze personen dienen een MBO, HBO of universitaire opleiding in ecologie, biologie of natuurbeheer te hebben gevolgd of daar nog mee bezig te zijn en aantoonbare ervaring met de te verrichten onderzoekshandelingen hebben óf dienen onder direct toezicht te staan van een ervaren veldecoloog, die deze registratie, opleiding en veldervaring heeft.
- 6) Alle in voorschrift 2 genoemde (rechts)personen zijn op de hoogte van de inhoud en het doel van deze ontheffing en de daaraan verbonden voorschriften, zodanig dat zij daar ook invulling en uitvoering aan kunnen geven.
- 7) De ontheffinghouder dient jaarlijks voor 15 februari een overzicht van de uitgevoerde onderzoeken, waarvoor in het jaar daarvoor aanspraak op deze ontheffing is gemaakt, te zenden aan de provincies: Gelderland, Friesland, Groningen, Drenthe, Flevoland, Utrecht, Noord-Holland of Zeeland, voor zo ver die onderzoeken betrekking hebben op die provincie, via het in bijlage 2 vermelde emailadres o.v.v. het daarbij vernoemde kenmerk. Het overzicht bevat tenminste de locatie plangebied, type onderzoek/ methode, betreffende soorten en het aantal exemplaren dat (bij benadering) in het onderzoek betrokken is geweest.

Voor de reguliere monitoringsonderzoeken in het kader van de NEM-meetnetten en ANLb-meetnetten die door vrijwilligers worden uitgevoerd, volstaat een overzicht van het aantal vrijwilligers en welke km-hokken daarbij zijn onderzocht en op welke soortgroepen.

- 8) Alle onderzoeken of handelingen waarvoor aanspraak op deze ontheffing wordt gemaakt, dienen minimaal 3 weken voor aanvang daarvan, bij de desbetreffende provincie gemeld te worden, via het in bijlage 2 vermelde emailadres o.v.v. het daarbij vernoemde kenmerk. Dit geldt niet voor de periodieke monitoringsonderzoeken die in het kader van de NEM- en ANLb-meetnetten worden uitgevoerd, behalve voor die onderzoeken die plaatsvinden na zonsondergang op een locatie waar de toegang op dat moment wettelijk verboden is.
- 9) De provincie waar de melding voor een onderzoek plaatsvindt, kan verzoeken hierbij ook een projectplan aan te leveren. Een projectplan bevat in dat geval tenminste: 1. de contactgegevens van de onderzoeksleider, de opdrachtgever en de betrokken terreinbeheerders; 2. de onderzoeksdoelstelling en de betrokken soort(groep); 3. de locatie(s), tijdstippen en periode van het onderzoek; 4. de onderzoeksmethoden en vangmiddelen; 5 een effectbeoordeling en indien nodig te treffen maatregelen 6. een alternatievenafweging; 7. indien van toepassing een toetsing met beoordeling in het kader van de Wod.
- 10) Als binnen 3 weken na een melding, met ontvangstbevestiging, geen reactie van de betreffende provincie volgt, kan het onderzoek, zoals aangemeld, doorgang vinden. Binnen deze termijn van 3 weken, staat het de betreffende provincie vrij, deze termijn nog eenmaal met maximaal 5 weken te verlengen. De provincie kan binnen deze periode om aanvullingen, aanpassingen of een startgesprek vragen. Binnen de maximale termijn van 8 weken na de melding kan de betreffende provincie besluiten de ontheffing voor het gemelde onderzoek in te trekken of de ontheffing voor dat onderzoek van extra voorschriften te voorzien.
- 11) De handelingen waarvoor aanspraak op deze ontheffing wordt gemaakt, mogen uitsluitend worden verricht in het kader van onderzoek en onderwijs óf de algehele bescherming van inheemse zoogdieren en hun natuurlijke leefomgeving. Voor verboden handelingen die nodig zijn voor mitigatie of compensatie van een ruimtelijke ingreep, dient een separate ontheffing te worden aangevraagd.
- 12) De terreinbeheerder of de eigenaar van het onderzoeksgebied dient tijdig op de hoogte te zijn gesteld van de uit te voeren onderzoeken, de tijdsbestekken waarin deze plaatsvinden en de locaties. Dit geldt ook voor de monitoringsonderzoeken in het kader van de NEM en ANLb.
- 13) Indien de ontheffinghouder de ontheffing in zijn geheel wil overdragen dan dient voor deze naamswijziging toestemming te worden gevraagd bij de Provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer XXX.
- 14) Bij het doden of aan de natuur onttrekken van beschermde soorten, zoals bedoeld in artikel 3.5 lid 1 en 3.10 lid 1a, voor bijvoorbeeld ecotoxicologisch of zoönose-gerelateerd onderzoek, dient het projectplan zoals genoemd in voorschrift 9, op de volgende punten te worden aangevuld: 1. een beoordeling van de effecten op de staat van instandhouding van de betreffende soort(en); 2. de methoden en middelen die ingezet zullen worden voor het doden; 3. onderbouwing waarom doden noodzakelijk is voor het onderzoek; 4. in het geval van levend onttrekken; wijze van transport en periode van huisvesting.
- 15) De methoden en middelen die ingezet zullen worden voor doden en zijn beschreven in het projectplan, zoals genoemd in voorschrift 14, zijn voor het specifieke project in het kader van de WOD getoetst en goedgekeurd door de IvD, en in overeenstemming met de richtlijnen en voorschriften van de projectvergunning van de CCD.

Soortspecifieke voorschriften

- 16) De onderzoeksmethoden en bijbehorende handelingen voor de soortgroepen en verboden genoemd in tabel 1 en de middelen genoemd in tabel 2 worden, voor zover niet in strijd met de voorschriften uit deze ontheffing, uitgevoerd conform Activiteitenplan Zoogdierversameling (??) en de daarin genoemde gangbare onderzoeksprotocollen van het Netwerk Groene

Bureaus. De vangmiddelen en vangmethoden per soortgroep, uit het projectplan, zijn te vinden in bijlage X van deze ontheffing.

- 17) Indien soorten in een ander terrein dan waar ze gevangen zijn, weer worden losgelaten, dient dit in overleg te gaan met de betrokken terreinbeheerders/ -eigenaars van de vanglocatie en uitzetlocatie en de betrokken provincie(s) waar dit plaatsvindt. Voor herintroductie en re-populatie dient een separate ontheffing aangevraagd te worden.
- 18) Indien andere soorten als waarvoor het onderzoek is opgezet gevangen worden, dienen deze zo snel mogelijk op de vangplek weer te worden losgelaten.
- 19) Invasieve exoten die op de Unielijst staan en die gevangen worden, mogen niet worden losgelaten en dienen gemeld te worden bij de betreffende provincie.
- 20) Gevangen (verwilderde) huisdieren mogen niet zondermeer worden losgelaten, men dient deze te melden bij de betreffende provincie, om te vragen hoe hier verder mee om te gaan.

Vleermuizen:

- 21) Het vangen van vleermuizen met mistnetten, harpval of heligolandtrap dient te gebeuren door, of onder toezicht van, een veldonderzoeker met aantoonbare ervaring in het hanteren van vleermuizen, zoals een gecertificeerd zelfstandig vanger die geregistreerd is in het vleermuisvangsysteem (vleermuisvangen.nl) of vergelijkbare veldervaring.
- 22) Het vangen en hanteren mag niet gebeuren in de kwetsbare winterperiode (niet van 1 november tot 1 april).
- 23) Het afspelen van lokgeluiden op geluidsdragers voor de effectiviteit van het vangen of in het kader van het onderzoek, is toegestaan.
- 24) Bij het vangen van vleermuizen dient gewerkt te worden conform de richtlijnen van het vleermuisvang-systeem, zoals weergegeven in bijlage X van deze ontheffing.

Grondgebonden zoogdieren:

- 25) Het inzetten van een verdovingsgeweer of -pistool bij het vangen van zoogdieren dient te worden uitgevoerd door een gediplomeerd dierenarts met een vergunning voor de daarbij ingezette middelen. De contactgegevens van de betreffende dierenarts dienen bij de melding van het onderzoek, zoals genoemd in voorschrift 12 en 13, meegestuurd te worden.
- 26) Voor het dragen van een geweer van de categorie IV, waaronder een verdovingsgeweer/-pistool valt, is een draagverlof WM14 nodig en zijn de in het verlof vernoemde voorschriften en beperkingen van toepassing.
- 27) Onderzoek naar wolf of goudjakhals dient behalve bij de betreffende provincie, ook gemeld te worden bij het wolvenmeldpunt van BIJ12.
- 28) Vervoer van edelhert, damhert, ree of wild zwijn dient te worden gemeld bij de politie, de provincie en de terreinbeheerder. Deze dieren dienen door een, door de politie aangewezen vervoerder, vervoerd te worden (Artikel 3.22a; lid 3 van de Regeling Natuurbescherming).
- 29) Voor het vervoeren en onder zich hebben van levende of dode beschermde inheemse zoogdieren die onder de habitatrichtlijn vallen geldt, dat ontheffing van artikel 3.6, tweede lid van de wet, pas in werking treedt na melding daarvan bij de desbetreffende provincie.

30) De inlooppallen (life-traps) en kastvallen voor grondgebonden zoogdieren, dienen met intervallen van maximaal 3 uur gecontroleerd te worden. Bij de inlooppallen voor muizen en hamsters, dient voldoende droog hooi, fruit of groente (voor vocht) en voedsel voor insecteneters aanwezig te zijn. Kastvallen, inlooppallen of vangkooien kunnen ook van een valzender met alarmfunctie voorzien zijn, mits de onderzoeker binnen 3 uur ter plaatse kan zijn.

31) .

Voorbeeld Bijlage X Vangen van dieren (Nog aan te vullen)

Hieronder is een overzicht weergegeven van de meest toegepaste vangmethoden. Deze is niet per definitie volledig aangezien er nog steeds nieuwe methodieken worden ontwikkeld en dus eventueel ook door ons kunnen worden ingezet indien dat verantwoord kan.

Inventariseren en vangen (kleine) zoogdieren (aanvullend op bestaande protocollen Netwerk Groene bureaus)

Kleine grondgebonden zoogdieren

(Spits)muizen, konijn, haas en andere knaagdieren, kleine marterachtigen, mollen, egels.

Grondgebonden zoogdieren (middel)

Bever, otter, steenmarter, boommarter, wilde kat, wasbeer.

Grote zoogdieren

Hoefdieren en grote roofdieren (wolf, vos, goudjakhals, lynx, das, wasbeerhond)

Vleermuizen

Bijlage X

Richtlijnen vangen en hanteren van vleermuizen

(versie: 27 januari 2009, opgesteld door de commissie hanteren van vleermuizenvangen.nl)

Vangen algemeen

- Te allen tijde is de vangleider verantwoordelijk voor het verloop van een vangactie. Hij/zij neemt wanneer nodig werkzaamheden van helpers over, of sluit (tijdelijk) de vangmiddelen.
- Er wordt van te voren ingeschat hoeveel vangmiddelen door de vanggroep beheersbaar zijn. Bij onverwachte grotere aantallen vangsten worden vangmiddelen (tijdelijk) onklaar gemaakt.
- Binnen een straal van 40 meter rond zomerverblijven van meervleermuis *Myotis dasycneme*, ingekorven vleermuis *Myotis emarginatus*, laatvlieger *Eptesicus serotinus*, vale vleermuis *Myotis myotis* of tweekleurige vleermuis *Vespertilio murinus* wordt niet gevangen. Hieronder valt ook het afvangen van een zomerverblijven. Dit, omdat deze soorten zeer trouw aan hun verblijfplaats zijn.
- Een vangmiddel wordt zodanig opgezet, dat het snel dichtgeschoven kan worden als het vangstsucces groter is dan de verwerkingssnelheid.
- Een vangmiddel wordt zodanig opgezet, dat een vleermuis snel binnen handbereik gebracht kan worden zonder het dier in gevaar te brengen.
- Open mistnetten worden ten minste 1 keer per 10 minuten gecontroleerd op nieuw ingevlogen vleermuizen. Bij groot vangstsucces wordt de frequentie opgevoerd. Bij de

plaatsing van de vangmiddelen wordt ervoor gezorgd dat deze controlesnelheid mogelijk is.

- Vleermuizen worden in minder dan 2 minuten uit het net bevrijd. Vleermuizen waarbij dit niet lukt, krijgen een spoedbehandeling. Ofwel een ervaren vanger neemt het dier over en maakt dit los, ofwel het dier wordt bevrijd door de draden waarmee het dier verward zit los te knippen. Een schaar dient binnen handbereik te zijn.
- Alle gevangen vleermuizen moeten uiterlijk een uur na de vangst weer worden vrijgelaten. Als er een speciale reden is om het dier langer vast te houden (bijvoorbeeld telemetrie) dan is bijvoeding vereist. Het is daarom aan te raden bijvoorbeeld meelwormen mee te nemen.
- Zwangere of lacterende vrouwtjes krijgen een spoedbehandeling. Ze worden zo snel als mogelijk, maar tenminste binnen een half uur na de vangst vrijgelaten.
- Hoogzwangere vrouwtjes en vrouwtjes met aanhangend jong worden direct vrijgelaten.
- Bij vrijlating krijgen de dieren de gelegenheid zelfstandig weg te vliegen. Eventueel worden ze op een boom of muur geplaatst.
- Afkoeling van dieren wordt voorkomen, bijvoorbeeld door ze niet op de tocht te hangen.
- Afgekoelde dieren worden opgewarmd voor vrijlating.

Vangen in de buurt van verblijf of vliegroute

- Een vangstteam in de buurt van een bekend verblijf dient uit minimaal 2 mensen te bestaan.
- Om verstoring van vliegroutes te voorkomen wordt een route óf alleen in de avondtrek óf alleen in de ochtendtrek afgevangen.

Vangen boven water

- De vangleider is verantwoordelijk voor het welzijn van de dieren. Deze heeft dus zelf ook een waadpak aan en een zwemband klaarliggen, zodat hij te hulp kan schieten als dat nodig is.
- Er wordt gezorgd voor een lijn over het water voor de veiligheid van de vangers in het water. Tevens kan deze lijn gebruikt worden om zich snel door het water te verplaatsen. De tijd dat een vleermuis gevangen zit wordt hiermee bekort.
- Een waternet mag nooit onbemand staan, dus alleen in combinatie met andere vangmiddelen als het waternet bemand kan blijven. Bij de inrichting van de vangplaats wordt ervoor gezorgd dat continu toezicht mogelijk is.
- Er wordt speciale zorg besteed om te voorkomen dat dieren te water raken tijdens het vangen.

Bron: <http://www.vleermuizenvangen.nl/vangststelsel/ethische-richtlijnen>